

Naturvärdesinventering inför detaljplan i Morgongåva 15:14

April 2020

Greensway AB
Ulls väg 24 A, 756 51 Uppsala
Epost: info@greensway.se

Dokumenttitel: Naturvärdesinventering inför detaljplan i Morgongåva 15:14
Författare: Olle Finnström, Charles Campbell, vid Greensway AB
Kvalitetsgranskare: Lina Widenfalk
Dokumentdatum: 2020-04-14
Beställare: Samhällsbyggnadsförvaltningen, Mark- och planeringsenheten, Heby Kommun

Sammanfattning

Inför utvecklingen av kommunfastigheten Morgongåva 15:14 har Greensway AB utfört en naturvärdesinventering (NVI) enligt svensk standard SS 199000:2014 med tillägg för redovisning av naturvärdesklass 4, generella biotopskydd, värdeelement, samt detaljerad redovisning av artförekomst. Inventeringen berör i huvudsak den cirka 0,6 hektar stora sumpskogen som är belägen i den sydvästra delen av projektområdet. I området identifierades totalt 2 naturvärdesobjekt, varav ett hade visst naturvärde (klass 4) och ett hade påtagligt naturvärde (klass 3).

Det huvudsakliga naturvärdet i området utgörs av lövrik skog på fuktig mark. Området bedöms vara av värde för fågellivet, inte minst hackspettar. Bohål efter mindre hackspettsarter noterades under fältbesöket, liksom spår efter spillkråka. Signalarten blåsippa (fridlyst) fanns växande på några platser i det inventerade området.

För att hantera det ökade vattenflödet från hårdytor i den nya detaljplanen planeras en dagvattendamm att placeras i eller i närheten av sumpskogen. En utgrävning av området resulterar sannolikt i en dränering av den fuktiga marken och en förändring av områdets vegetation. Den övriga exploateringen av närområdet utgör troligen också påverkan på naturvärdet. Sammantaget förväntas sumpskogens betydelse för biologisk mångfald minska eller försvinna i och med arbetet.

Eventuella kompensationsåtgärder bör förläggas i lövrika, fuktiga miljöer som har potential att hålla liknande typer av naturvärden som den inventerade sumpskogen. Lämpliga områden kan exempelvis utgöras av utdikade, före detta kärr eller sumpskogar, eller befintliga sumpskogar vars naturvärden kan förhöjas genom återställning av den naturliga hydrologin.

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	3
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	4
1 INLEDNING	5
1.1 Befintliga naturvärden	6
2 METOD	7
2.1 Inventeringsmetod	7
2.2 Uppdraget	7
2.3 Underlag	8
2.4 Befintliga områdesskydd	8
3 RESULTAT	9
3.1 Naturvärden	9
3.1.1 Naturvärdesobjekt	10
4 PÅVERKAN OCH KOMPENSATIONSÅTGÄRDER	13
4.1 Dagvattenhanteringens påverkan på naturvärdet	13
4.2 Kompensationsåtgärder	13
REFERENSER	15

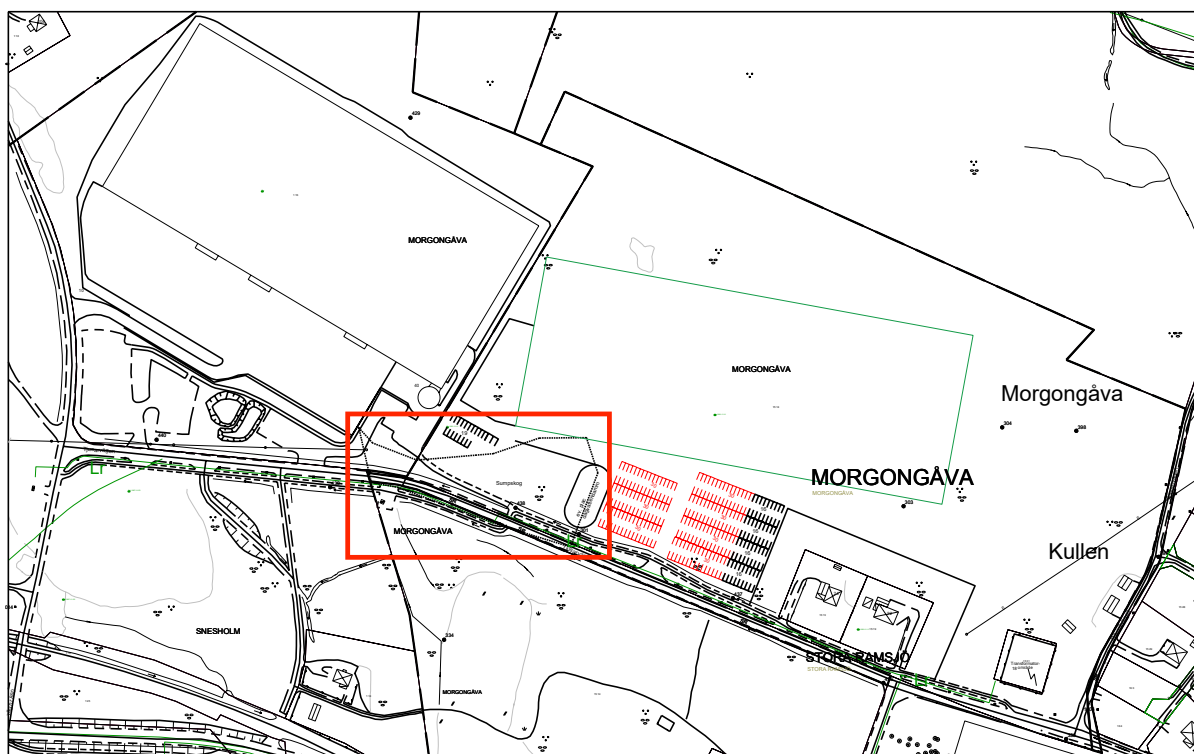
1 Inledning

Greensway har på uppdrag av Heby Kommun utfört en naturvärdesinventering i ett ca 0,6 hektar stort skogsområde i utkanten av Morgongåva tätort. Området är del av kommunfastigheten Morgongåva 15:14 som är planlagd för nya byggnader. Projektområdets totala areal motsvara cirka 11 hektar (Figur 1) och kommer förutom byggnader även bestå av bland annat parkeringsytor, vägområden och dagvattenhantering.

Inventeringsområdet har pekats ut som sumpskog i Skogsstyrelsens sumpskogsinventering. Inför fortsatt planering krävs utredning kring naturvärden i den utpekade sumpskogen.

Figur 1. Översiktsbild med ungefärlig placering av planområdet (Källa: Heby Kommun). Den registrerade sumpskogen är belägen nära vägen längst ned i det sydvästra hörnet av planområdet.

Figur 2. Aktuell masterplan över planområdet vid tillfället för naturvärdesinventeringen. Inventeringsområdet (sumpskogen) är belägen norr om vägen (Tjusarvägen) inom det rödmarkerade området. I högerkanten av det inramade området syns även den eventuella placeringen av dagvattendammen. Sumpskogen är lågt belägen i förhållande till större delen av detaljområdet, vilket skapar förutsättningar för en högt stående markvattennivå (Källa: Heby kommun).

1.1 Befintliga naturvärden

Inventeringsområdet finns registrerat som sumpskog i Skogsstyrelsens sumpskogsinventering. Fältbesöket för registreringen skedde år 1994 och sumpskogen registrerades som översilningsskog utan förekomst av öppet vatten (Skogsstyrelsen, 1994).

Inga naturvårdsarter finns registrerade inom inventeringsområdet eller inom resterande delar av projektområdet (Svenska LifeWatch Analysportal. 2020).

2 Metod

2.1 Inventeringsmetod

NVI:n har utförts enligt metoden svensk standard SS 199000:2014 för naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald, med stöd av teknisk rapport SIS-TR 199001:2014 (Swedish standards institute 2014:A och 2014:B). Tilläggen Naturvärdesklass 4 (4.5.2), Generellt biotopskydd (4.5.3), Värdeelement (4.5.4) och Detaljerad redovisning av artförekomst (4.5.5) inkluderades även.

Inom inventeringsområdet identifieras områden av positiv betydelse för biologisk mångfald och avgränsas som naturvärdesobjekt. För att bedöma naturvärdena i ett objekt vägs två viktiga komponenter för biologisk mångfald samman: artvärde och biotopvärde. Sammanlagt kan det resultera i högsta naturvärde (klass 1), högt naturvärde (klass 2), påtagligt naturvärde (klass 3) eller visst naturvärde (klass 4).

Artvärdet avgörs av förekomster av naturvårdsarter och artrikedom (SIS 2014: A). Begreppet "naturvårdsarter" inkluderar enligt SIS (2014: A) rödlistade arter, signalarter, ansvarsarter, typiska arter för olika Natura 2000-naturtyper samt skyddade arter (inklusive alla arter i bilaga 1 eller 2 till artskyddsförordningen (2007:845) där för fåglar de arter avses som markerats med B i bilaga till förordningen, rödlistade arter samt arter som uppvisar en negativ trend). Biotopvärdet avgörs utifrån biotopkvalitet samt sällsynthet och hot, och baseras bland annat på naturlighet, processer, strukturer och kontinuitet.

2.2 Uppdraget

I uppdraget ingick, förutom att utföra en naturvärdesinventering, även att bedöma hur naturvärdet i sumpskogen kan tänkas påverkas av den planerade dagvattenhanteringen, samt att föreslå eventuella lämpliga kompensationsåtgärder.

Tillägget "generellt biotopskydd" med exakt positionering används i naturvärdesinventeringen vilket innebär att geografisk information kring förekomst av områden som omfattas av det generella biotopskyddet samlas in. Bestämmelser kring sådana områden behandlas i Miljöbalken 7 kap §11. Resultatet redovisas i kartor i denna rapport samt i GIS-material.

Detaljerad redovisning av artförekomster sker i samband med naturvärdesinventeringen. Det innebär att geografisk information för alla naturvårdsarter som påträffas inkluderas i leverans av slutprodukten samt rapporteras in till Artportalen.

Inventeringsresultaten levereras i GIS skikt enligt referenskoordinatsystem EPSG:3006 - SWEREF99 TM.

Fältinventering och naturvärdesbedömningar gjordes gemensamt av Olle Finnström och Charles Campbell. Fältinventeringen genomfördes den 6 april 2020. Lina Widenfalk var kvalitetsgranskare.

2.3 Underlag

Underlag för NVI:n har utöver SIS standard (Swedish standards institute 2014:A och 2014:B) utgjorts av Skyddad Natur (Naturvårdsverket, 2020), Artfakta Artdatabanken (Sveriges lantbruksuniversitet, 2020) observationsdata från Analysportalen (observationer inkluderade från och med år 2000; Svenska LifeWatch Analysportal, 2020).

Som kunskapsunderlag vid inventering användes Skyddsvärd skog - Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning (Nitare, Skogsstyrelsen, 2019) och Artskyddsförordningens bilaga 1 och 2. För bestämning och klassificering av biotoper och naturtyper användes SIS-TR 199001.

Heby kommunen har även tillhandahållit ett utkast på planbeskrivning där bland annat beskrivningar över dagvattenhanteringen ingår (Heby kommun, 2020).

2.4 Befintliga områdesskydd

För inventeringsområdet och det övriga projektområdet finns inga befintliga områdesskydd. Närmsta större skyddsområde är Naturreservatet Tranviksmossen dryga 3 km i nordöstlig riktning.

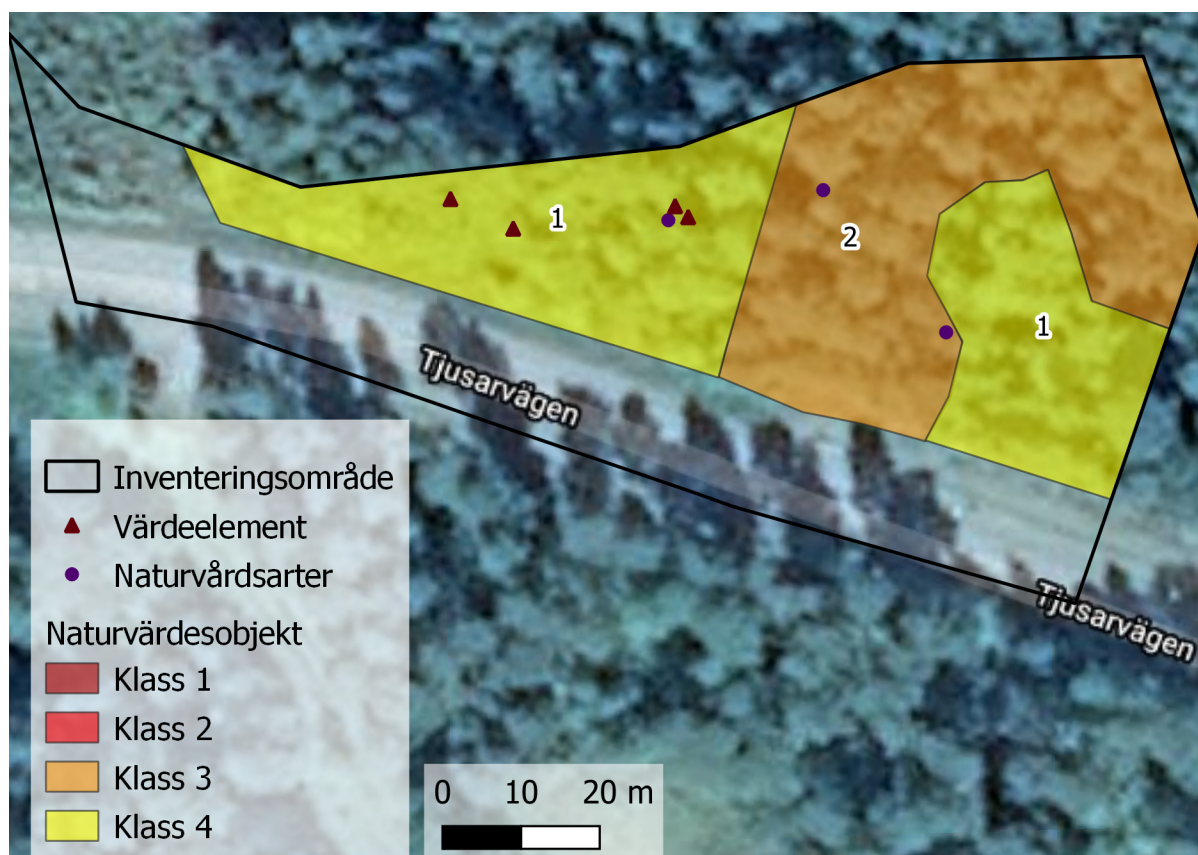
3 Resultat

3.1 Naturvärden

Det utpekade inventeringsområdet är beläget just norr om Tjusarvägen i utkanten av Morgongåva centralort. Ett nybyggt företagsområde med tillhörande parkeringsytor ansluter direkt till väster, medan övriga delar av närområdet består av skogsmark. Den direkt anslutande skogen på norra sidan av vägen är av något yngre åldrar och är skött som produktionsskog. På den södra sidan av Tjusarvägen finns ett bestånd med äldre tall. Dessa områden har inte genomgått någon närmare inventering.

Något längre söderut, på södra sidan av väg 72, ligger Axsjön samt en del anslutande åkermark och sumpskogar. Axsjön bedöms ta emot mycket av vattnet från omgivande avrinningsområden inklusive detaljplanområdet. Ett flertal andra sumpskogar av varierande karaktär finns i närområdet. Förutom vid Axsjön finns större sumpskogsområden bland annat vid Rävsjömossen och Gammelbo strax norr om inventeringsområdet.

Inventeringsområdet har delats in i två separata naturvärdesobjekt varav ett med påtagligt naturvärde (klass 3) och ett med visst naturvärde (klass 4). Värdeelement i form av enstaka gamla träd har pekats ut inom det område som bedöms hålla ett visst naturvärde (klass 4). I det område som bedöms hålla ett påtagligt naturvärde (klass 3) finns naturvärdeskvalitéerna mer jämnt spridda i hela objektet. Inga generella biotopskydd påträffades inom inventeringsområdet.

Figur 3. Detaljkarta över identifierade naturvärdesobjekt, värdeelement och fynd av naturvårdsarter.

3.1.1 Naturvärdesobjekt

Objektnr: 1

NV-klass 4

Naturtyp: Skog och träd

Biotop: Barrblandskog

Beskrivning: Grandominerad skog omger den mer lövrika sumpskogen som beskrivs i objekt 2. Marken är här något torrare och med väsentligt lägre andel lövträd. Det dominerande trädskiktet utgörs av mogen gran. Enstaka gamla träd förekommer, i form av två äldre tallar (noterade som värdeelement) i den västra delen. Ytterligare värdeelement i form av två grova aspar noterades längst västerut. Sparsamt med död ved. Blåsippa (signalart, fridlyst) observerades med ett fåtal plantor vid en plats inom objektet. Blåsippan hade just påbörjat sin blomning och det skulle möjligen kunna finnas fler exemplar i området.

Naturvärdesklass: Området har visst naturvärde i form av mogen skog med enstaka inslag av gamla träd och lövträd. Skogsdungen bedöms utöver detta fylla viss funktion som en skyddande zon intill den mer känsliga sumpskogen och de värden som finns där. Enstaka fynd av den fridlysta blåsippan ger visst artvärde. Objektet bedöms ha ett visst naturvärde, klass 4.

Objekt 2 utgörs i huvudsak av grandominerad skog med inslag av enstaka äldre träd.

Naturtyp: Skog och träd

Biotop: Alsumpskog/Gransumpskog

Beskrivning: De centrala delarna av inventeringsområdet utgörs av skog på fuktig mark och domineras av grov och högvuxen klibbal i kombination med gran. Enstaka gammal tall och björk noterades också. Området har troligen vid någon tidpunkt gallrats, dock ej nyligen. På flera platser mellan klibbalarna finns öppna vattenspeglar i lågt belägna partier. Floran karakteriseras av fuktälskande kärlväxter och mossor, med inslag av exempelvis kabbleka, högväxta gräs och stora arter av ormbunkar (arterna var ännu ej utslagna men utgörs troligen av dryopteris-arter, skogsbräken, nordbräken eller träjon). Bland de fuktälskande mossorna finns arter som skogspraktmossa, kärrpraktmossa, skuggstjärnmossa, och vitmossor. Blåsippa (signalart, fridlyst) finns på minst en plats i den nordvästra delen av objektet. Blåsippan hade just påbörjat sin blomning och det skulle möjligen kunna finnas fler exemplar i området. Det finns ett visst inslag av död ved i form av klen död lövved samt någon enstaka granlåga. På flera klibbalar fanns tydliga hackspår efter spillkråka (NT) (ej utmärkt i karta). En klibbal hade ett bohål från någon av de mindre hackspettsarterna (baserat på bohålets diameter troligen större hackspett). Platsen för hålträdet har registrerats med GPS och finns markerat i karta.

Naturvärdesklass: Förekomsten av grova lövträd i kombination med hög mark- och luftfuktighet med inslag av mindre vattensamlingar utgör det huvudsakliga naturvärdet. Andra positiva strukturer som bedöms ha positiv inverkan på naturvärdet är inslaget av död ved och gamla träd. Detta i kombination av förekomsten av signalarten blåsippa, och att området tycks vara aktivt nyttjat av olika hackspettsarter (alla fridlysta och Bilaga II arter) summerar till ett påtagligt naturvärde, klass 3. Området bedöms framförallt vara av värde för fågellivet.

Grunda, öppna vattenspeglar finns på flera platser emellan klibbalarna. Vid dessa dominerar fuktälskande växter och mossor, i bild syns bland annat vitmossor.

Flera av de klibbalar som står inom objekt 2 bär spår av hackspettsaktivitet.

4 Påverkan och kompensationsåtgärder

4.1 Dagvattenhanteringens påverkan på naturvärdet

Sumpskogar och våtmarker utgör naturliga strukturer som bromsar höga vattenflöden och som lagrar vatten, och jämnar därmed ut vattenflöden sett under hela året. Andelen hårdyta i form av byggnader, asfaltsytor etc. kommer att öka i och med den nya detaljplanen vilket kan förväntas resultera i ett ökat vattenflöde mot låga topografiska punkter. Sumpskogen utgör en av lägsta punkterna i den västra delen av projektområdet och kommer därmed att ta emot stora delar av det ökade flödet. Enligt dagvattenutredningen ska det ökade flödet kompenseras genom anläggning av makadamdiken samt anläggning av en dagvattendamm i det område där sumpskogen i dagsläget är belägen (Heby kommun, 2020) (Figur 2).

Delar av sumpskogen är, utifrån nuvarande detaljkartor, utpekade som grönområde i den nya detaljplanen varav dagvattendammen utgör en del. Utgrävning av en dagvattendamm resulterar sannolikt i en dränering av omgivande fastmark, vilket på sikt innebär en övergång från fuktälskande arter till mer torktålig vegetation. Den relativt jämna mark- och luftfuktigheten som karakteriserar sumpskogen förväntas gå mot en torrare eller mer säsongsvis fuktig karaktär. Detta i kombination med avverkning av angränsande skog innebär troligen att det inventerade området på sikt inte längre kommer att utgöras av sumpskog. Exploateringen i närområdet utgör sannolikt en minst lika stor påverkan på naturvärdet som den planerade dagvattenhanteringen, eftersom områdets kontakt med omgivande skogsområden minskar. Sammantaget förväntas sumpskogens betydelse för biologisk mångfald minska kraftigt eller försvinna helt i och med arbetet.

4.2 Kompensationsåtgärder

Lämpliga områden för kompensation är lövrika, fuktiga miljöer som har potential att hålla liknande typer av naturvärden som den aktuella sumpskogen i projektområdet, men som är i behov av förstärkning eller åtgärder som ämnar att återskapa naturvärden som försvunnit. Särskilt viktigt är att området bör ha en hög lövandel med inslag av grövre eller gamla träd, eller med potential att utveckla liknande naturvärden inom en begränsad period. Död ved är ytterligare en viktig faktor som dels kan utgöra ett befintligt naturvärde i kompensationsområden, alternativt återskapas genom exempelvis naturvårdsgallring, ringbarkning eller katning av träd.

En bra karaktärsart för denna typ av skogar är mindre hackspett (*Dendrocopos minor*) som är beroende av just lövrika skogar med inslag av död ved och grova träd. Eftersom de noterade naturvärdena bedöms vara av betydelse främst för fågellivet och i första hand för hackspettar är det på landskapsnivå som lämpliga kompensationsåtgärder bör fokuseras.

Lämpliga områden för kompensation kan exempelvis utgöras av utdikade, före detta kärr eller sumpskogar, eller befintliga sumpskogar vars naturvärden kan förhöjas genom tilltäppning av diken och dräneringar.

Inom projektområdet finns inga ytterligare sumpskogsområden registrerade. De fuktiga partier som pekats ut i markundersökningen är förhållandevis små, och merparten kommer därtill att helt eller delvis påverkas av den planerade exploateringen (Heby kommun, 2020). Därtill finns ingen indikation på att området hyser några utdikade områden av motsvarande karaktär.

Enligt sumpskogsinventeringen finns lövrika sumpskogar med dikningspåverkan bland annat vid Rävsjömossen, Skansberget och vid Gammelbo – alla inom en radie av 1-2 kilometer ifrån projektområdet (Naturvårdsverket, 2020). Dessa avstånd bedöms som lämpliga att leta kompensationsområden inom då det motsvarar avståndet som hackspettsarterna kan nyttja inom samma revir (Tjernberg et al, 1993). Exempelvis behöver mindre hackspett tillgång till minst 40 ha äldre lövrik skog inom ett område av 200 hektar för att häcka (Nilsson et al, 1992). Huruvida dessa är lämpliga som objekt för kompensationsåtgärder kan dock inte avgöras utan mer noggrann undersökning. En noggrannare analys av befintliga och potentiella habitat för spillkråka och mindre hackspett på landskapsnivå kan också vara relevant i samband med den utredningen.

Referenser

Svenska LifeWatch Analysportal. 2020. Analysportalen för biodiversitetsdata: <https://www.analysisportal.se/> (2020-04-03).

Heby kommun. 2020. Samrådshandling. Detaljplan för del av Morgongåva 15:14, DP 391.

Skogsstyrelsen. 1994. <https://www.skogsstyrelsen.se/skogens-parlor/Sumpskog/?objektid=110792082> (2020-04-07).

Nilsson, S.G., Olsson, O. & Wiktander, U. 1992. Revirstorlek och förflyttningar hos mindre hackspett under våren. *Milvus* 22(1): 28–33.

Nitare, J. 2019. *Skyddsvärd skog – naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning*. Skogsstyrelsen.

Naturvårdsverket. 2020. Skyddad natur: <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/> (2020-04-03).

Sveriges lantbruksuniversitet. 2020. Artfakta, Artdatabanken. [online] <https://artfakta.se/> (2020-04-03).

Swedish standards institute. 2014: A. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) - Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. SS199000:2014.

Swedish standards institute. 2014: B. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) - Komplement till SS 199000. SIS-TR 199001:2014.

Tjernberg, M., Johnsson, K. och Nilsson, S.G. 1993. Density variation and breeding success of the Black Woodpecker *Dryocopus martius* in relation to forest fragmentation. *Ornis Fennica* 70: 155-162.